

Жолоб М. П. Репрессии против верующих и духовенства национальных меньшинств Украины: 30-е годы XX в.

Рассмотрено национальное измерение репрессий против священников, отдельных верующих и их групп на территории Украины в 30-х годах XX века. Определены истинные причины масштабных карательных мер, применявшихся советской властью по отношению к представителям этнических меньшинств Украины, связанных с деятельностью неправославных религиозных общин в ходе коллективизации и во время Большого террора.

Ключевые слова: репрессии, террор, коллективизация, национальные меньшинства, религиозная община, духовенство.

Zholob M. Repression faithful and clergy of national minorities of Ukraine: in the 30th of the twentieth century

Served reason persecution of believers and clergy, who belonged to the Catholic, Protestant and Jewish denominations in Ukraine for 30th of the twentieth century. Due to start mass arrests of believers and clergy on national minorities of Ukraine that period with the deployment of collectivization in the countryside.

Identifies the drives that are used by the government to apply the strictest measures in relation to this category of persons over 30th of the twentieth century. Despite a slight simplification of the image scale of the tragedy, is considered the progress of individual trial and concentrating attention on the types and amounts of punishment with parallel an illustration of imaginary causes. Examples of nominating political accusations against believers, application practice of group litigation and the most cruel punishments such as forced deportation and death. It is shown that the scale and orientation of punitive measures had fundamental differences in some regions of Ukraine, they become unified touch the representatives of all faiths and national minorities of Ukraine.

Most attention is given to Catholics, since the consideration of repression against members of this religious direction distinguishes not only representatives of the clergy and the faithful, but also some members of religious communities. Criterion when considering punitive measures Germans elected government to nationality, not religious affiliation. Using as an example the three not related to each other criminal cases the period of the Great Terror, which were instituted in several supporters Jewish religion showing the same impartial authority to apply penalties against Jews as well as to believers of other nationalities.

The conclusion about the total destruction of the national religious associations, as evidenced by demonstrated facts of the persecution of believers is not only active but also ordinary members of religious groups, charges of anti-Soviet activities and spying for other countries.

Mass repressions, which experienced the believers national minorities Ukraine for 30th, had to design a society by its violent treatment of enemies of the socialist system, including speakers from the most active religious outlook. However, it was retaliation and punishment for not believing anti-religious and anti-Church policy of the government, a way of intimidation, which had to ensure the loyalty of the rest of the population. The repressive policy was deliberately aimed at the physical destruction of the clergy, active believers, those who provide the proper functioning of religious communities, and the creation of conditions in which normal functioning members of these groups became impossible.

Key words: repression, terror, collectivization, minorities, religious communities, clergy.

УДК 271.2(477)"19/20"

Оксана Леонідівна Ластовська
здобувач

СУЧАСНА ІСТОРІОГРАФІЯ ПИТАННЯ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРАВОСЛАВНИХ МОНАСТИРІВ І ЧЕРНЕЦТВА ЧЕРКАЩИНИ

Аналізується розвиток і стан історіографії питання дослідження історії православних монастирів та чернецтва на Черкащині. Досліджуються основні тенденції та напрями наукових робіт. Акцентується увага на найбільш актуальних проблемах, що висвітлюються сучасною наукою.

Ключові слова: історіографія, монастирі, Черкащина, чернецтво, печери, Православна церква, історик, дослідження.

Регіональна історія складає невід'ємну частину історії України. Вона деталізує перебіг історичних подій, а водночас і дає відповідь на багато ключових проблем. Історія діяльності Православної церкви в Україні так само проектується в регіональній історії, як і в загальноукраїнській чи східноєвропейській. Однак висвітлення цих процесів в історіографічному контексті практично не існує, особливо з огляду на розвиток української історичної науки наприкінці XX – на початку XXI ст. В цьому сенсі важливо звернути увагу на регіональну історичну науку, зокрема на її погляди щодо православних монастирів і чернецтва Черкащини.

Насамперед необхідно відмітити своєрідність Черкаської області. Ця своєрідність децю впливає на розуміння сучасної історіографічної ситуації щодо цього регіону. Область була створена у 1954 р. (на підставі указів Президії Верховної Ради СРСР від 7 січня і 12 лютого) на знак вшанування 300-річчя "возз'єднання" України з Росією. Залишаючи поза увагою наукову оцінку цієї події, зауважимо лише, що до новоутвореної області тоді ввійшли території Київської, Кіровоградської (Златопільський, Кам'янський, Чигиринський р-ни), Полтавської (Золотоніський, Драбівський, Чернобаївський р-ни) та

Вінницької областей. В результаті у сучасній історичній науці під Черкащиною (термін вже достатньо апробований і вважається науково виправданим) мається на увазі історична територія Середнього Подніпров'я, що відносилася до Київщини, Полтавщини, Поділля, Новоросії.

Сучасне наукове дослідження історії монастирів Черкащини фактично розпочалося наприкінці 1980-х років завдяки ентузіазму місцевого краєзнавця Ю. Мариновського. До цього часу окремі публікації з'являлися ще у XIX – на початку XX ст. і поодинокі – в радянський період. Спочатку з'явилася його брошура, присвячена історії відомого вибухом Коліївщини у 1768 р. Троїцького Мотронинського монастиря (ур. Холодний яр на Чигиринщині) [16], потім – стаття про Миколаївський Медведівський монастир [17]. Пізніше він став відомий публікацією низки документів, що стосувалися передовсім економічних і соціальних зв'язків монастирів із місцевим населенням [19; 20; 21]. Однак слід відмітити, що публікація документів мала все ж таки вибіркового характеру! Новаторством став широкий і детальний коментар до них.

Під впливом публікацій Ю. Мариновського з'являються праці й інших дослідників, зокрема В. Ластовського, Л. Горенко, О. Пашковського. Між ними спостерігалася співпраця у виявленні матеріалів та їх публікації (її прикладом є досить широка публікація, присвячена процесу ліквідації монастирів на Черкащині у 1920-х роках, хоча в титулі значиться лише прізвище Ю. Мариновського, а прізвища інших дослідників відзначені у примітках) [18, 68-91]. Пізніше кожен з дослідників зосереджував свою увагу на певному монастирі: В. Ластовський – на Успенському Виноградському (Ірдинському) та монастирях Канівщини, Л. Горенко – на Троїцькому Чигиринському, О. Пашковський – на Миколаївському Медведівському та Онуфріївському Жаботинському.

Перебували в центрі уваги місцевих вчених й інші монастирі. Так, С. Кривенко, співробітник Державного архіву Черкаської області багато уваги приділяв історії Церкви на Черкащині в радянський період, зокрема діяльності монастирів у 1940-60-х років [6, 31-56]. Між іншим, він у своїй публікації відмітив географічну особливість монастирів цього регіону: "...з 20 монастирів, які діяли у Київській губернії наприкінці минулого століття, 9 знаходилися у Києві. З останніх 11 – 9 були на території сучасної Черкаської області, 2 відносно близько до неї. 8 з 9 монастирів Черкащини були заштатними, тобто у своїй фінансовій і господарській діяльності могли розраховувати лише на результати праці своїх мешканців" [6, 37].

Неодноразово історики зверталися й до історії знаменитих Трахтемирівських та Канівських монастирів, які часто пов'язуються з історією українського козацтва, а тому їх навіть називають "козацькими" (хоча це скоріше данина певній моді, ніж реальний статус). Між іншим, В. Ластовський стверджував, що ті православні монастирі, які існували у XVIII ст. (чоловічі Хрестовоздвиженський, Покровський та невідновленої посвяти жіночий), аж ніяк "не можна повністю ототожнювати з їх попередниками XVI-XVII ст. за соціально-політичним, економічним і культурним значенням" [10, 148]. До речі, монастирі-попередники за посвятою були Успенськими.

Певну увагу Онуфріївському Корсунському монастирю приділила директор Корсунь-Шевченківського державного історико-культурного заповідника П. Степенькіна [28, 46-51].

Варто відзначити, що після виходу загальновідомої праці О. Крижанівського з приводу соціально-економічного становища церковних структур на Правобережній Україні (1991 р.) вивчення участі монастирів у суспільно-політичних та соціально-економічних відносинах почало деталізуватися стосовно XVIII-XIX ст. В одних із перших подібних публікаціях їх автором В. Присяжнюком досліджувався суспільно-правовий статус православних монастирів на території Правобережжя у другій пол. XVIII ст., причому в контексті взаємовідносин православного чорного духовенства із місцевою владою і католицьким духовенством [25, 12-13; 26, 79-82]. В основу його праць була покладена інформація щодо т.зв. "закордонних" монастирів Південної Київщини (сучасної Черкащини). Аналіз подій дав можливість В. Присяжнюку стверджувати, що лише правова беззахисність православного чернецтва перед "шляхетсько-уніатським" свавіллям змусила його шукати підтримки і допомоги у російської держави.

З точки зору В. Ластовського, православні монастирі на Правобережжі продовжували відігравати консолідаційну роль у житті українського православного населення ще і в 1790-х роках, про що свідчить їх участь (зокрема, Троїцького Мотронинського монастиря) у діяльності т. зв. Пінської конгрегації 1791 р. [12, 55-58].

Найбільш ґрунтовним дослідженням історії закриття монастирів на Черкащині стала публікація Ю. Мариновського ще у 1993 р. на основі неопублікованих матеріалів Державного архіву Черкаської області. Тут було подано детальну інформацію не лише про хід державної кампанії з їх закриття, а й розглянуто конкретні процеси у кожному випадку в історії 5 найвідоміших обителів Черкащини (Успенського Виноградського, Онуфріївського Жаботинського, Миколаївського Медведівського, Троїцького Мотронинського та Троїцького Чигиринського монастирів). В результаті аналізу юридичної основи кампанії в публікації, крім унікальних фактів, було зроблено ще й висновок, що "солідна правова база, що підкріплювалась цілеспрямованою ідеологічною та атеїстичною пропагандою на державному рівні, ...була визнана недостатньою для ліквідації монастирів" [18, 69]. Деякі документи 1923-1928 рр. з приводу закриття Корсунського монастиря навела і П. Степенькіна [28, 50].

З кінця 1980-х років почалися спроби переоцінки інформації та пошуку пояснень до фактів, які не вкладалися у загальну схему українсько-польських міжконфесійних взаємовідносин. Як приклад, у

1990 р. Ю. Мариновський в роботі, присвяченій історії Троїцького Мотронинського монастиря, відзначав позитивну роль Яна Каетана Яблуновського у житті цієї обителі у першій половині XVIII ст.: "...князь Яблуновський в 1717 році не тільки дозволив відбудувати обитель, але й допоміг підводами, людьми та іншим, про що віддав наказ своїм губернаторам. Крім того, він заборонив чинити монастирю збитки і звільнив усі монастирські угіддя "от всяких податей и десятины пчельной" підтвердив "ведлуг давних прав" – права і володіння, якими користувався монастир раніше" [16, 12-13]. Подібним діям, звичайно, необхідно було давати пояснення. Тому вже відповідно до ідеологічної схеми одразу ж було зауважено: "...з боку польського магната такий жест не був актом милосердя чи релігійної терпимості і тим паче – філантропією". Дослідник пояснював його дії простою виробничою необхідністю: "І хоч як не хотілось цього власникам маєтків, старостам і їхнім управителям, але доводилося заселяти край, зміцнювати "креси", створювати "слободи", звільняти їх на декілька років від податків, відновлювати економіку" [16, 13]. Пояснення, звичайно, логічне, але в такому вигляді воно могло б бути прийнятним для першого десятиріччя після Прутського миру (1711), але аж ніяк не для наступних 20 років, за які поведінка Я. Яблуновського не змінилася (принагідно слід відмітити таку ж поведінку і його наступника – Антонія Яблуновського [8, 20]). І воно не пояснює інших ситуацій – конфлікту між Жаботинським монастирем і жаботинським губернатором Зеленським у 1712 р., про що пише той же Ю. Мариновський. Водночас можна бачити підтримку місцевими старостами Мотронинському і Мошногірському монастирям офіційним підтвердженням їх прав у 1715, 1717, 1720, 1742 рр. [16, 13-14].

Водночас Ю. Мариновський висловив іншу ідею, більш близьку до істини, хоча й запропоновану із суто класових позицій: "...з допомогою православного контролю впливати на місцеве населення, яке являло собою пальний матеріал, що легко спалахував". Однак це твердження теж видається традиційно надуманим, оскільки, за твердженням самого автора, край сильно обезлюднів після подій Руїни, а для збройного виступу все ж таки необхідна була певна кількість населення, яке не лише має бажання, а й готове до цього.

У 1990-х рр. перехідний етап трансформації наукових підходів ще характеризувався наслідками радянської ідеології. Так, відомий український дослідник О.П. Крижановський у 1991 р. наголошував на негативній ролі польської історіографії в питаннях висвітлення історії церкви на Правобережній Україні, натомість ідеалізуючи діяльність католицько-уніатського духовенства. Політику польської держави стосовно православної церкви він представляв як різко негативну: "Обернення в унію і утиск православ'я на Правобережжі стало державною політикою в Речі Посполитій вже на межі XVII–XVIII ст., коли польський уряд звелів закрити ряд православних церков, а решту підпорядкувати католицькій юрисдикції" [5, 13]. Ця формула проявила значну живучість в умовах розвитку вже пострадянської історичної науки. Її проекція на історію монастирів ще й досі в ряді випадків сприймається автоматично, а виступи місцевого населення – як відповідь саме на неї. В. Вечерський наголошує, що в околицях Мотронинського монастиря "збиралися ватаги невдоволених польською владою – селяни-втікачі, гайдамаки й запорозькі козаки" [3, 164]. Однак зрозуміло, що ці конфлікти мали глибше коріння.

Неодноразово вже істориками зауважується, що на життя монастирів польський фактор міг впливати і досить позитивно. Так, Н. Лавріненко вважає, що після епохи Руїни та руйнування прибережної частини Наддніпрянщини на початку XVIII ст. для православного чернецтва настали часи стабільності. Так, з приводу Миколаївського Медведівського монастиря на Чигиринщині він приходиться до наступного висновку: "...разом із встановленням польської адміністрації та масовим заселенням краю, монастир відроджується, з'являються ченці, послушники" [8, 20]. Хоча ця думка детально не розглядалася, проте вона має право на життя, оскільки факти свідчать якраз про відродження православних монастирів на Правобережній Україні (вже під владою Речі Посполитої) після укладення Прутського договору, особливо у 1730-40-х роках. Дослідник вважає, що можливим це було завдяки лояльній релігійній політиці і прихильності влади до православного населення.

Водночас поява нової інформації і переосмислення минулого досить повільно відбувається в науковому середовищі, насамперед українському. В російській же сучасній історичній думці поки що це питання практично не обговорюється. Навпаки, спостерігаються тенденції до укріплення позицій історіографії ще дорадянського періоду. Як приклад, можна навести ситуацію з популяризацією відомого проекту 1717 р., який все ж таки був проектом приватного характеру, а не державною політикою. У 2007 р. він знову був перевиданий із закликом сприйняти його як "застереження" [27, 186-195].

Діяльність монастирів Черкащини неодноразово пов'язується і з культурними процесами в цьому регіоні. У 1995 р., вивчаючи на той час ще мало відомий феномен іконопису (на основі етнографічних матеріалів) – народні ікони, Л. Лихач та М. Корнієнко вказували на особливості їх поширення по території України, зокрема на Київщині. Зокрема, вони зауважили, що "широко розповсюджений у регіоні образ Печерської Божої Матері. З молін у Києво-Печерській Лаврі завжди поверталися з образом..." [15, 48]. Дослідники вказували на тісний зв'язок населення із православними монастирями на основі поклоніння чудотворним іконам: "Майже в кожному регіоні були свої чудодійні ікони, з якими селяни пов'язували особливі надії. На Черкащині нам відомо про чудодійну Байбузьку Божу Матір, яка походить з села Байбузи, і як в 1832 році перенесено до Києво-Печерської Лаври. У Мошногірському Вознесенському монастирі була чудодійна ікона Богоматері, у Золотоніському Красногорському своя – Дубинська Ікона Богоматері. Оновлення ікон, хрестів траплялося і в інших монастирях, церквах, що породжувало багато нових легенд, переказів" [15, 57]. Крім того, автори від-

значили ще й побутування в монастирях виготовлення ікон як виду ремесла з метою власного утримання, зокрема у Лебединській Миколаївській жіночій обителі.

Серед останніх досліджень варто виділити дисертаційну роботу Н. Лавріненка, втілену у монографію у 2009 р., де розглядалася соціально-економічна діяльність православних монастирів Черкащини з кінця XVIII – до початку XX ст. [7].

З кінця 1980-х років розпочалися також дослідження печер монастирів на Черкащині. Відомо з історичних джерел про їх існування у багатьох обителей цього регіону, зокрема у Золотоніському, Ірдинському (Виноградському), Жаботинському та ін. Однак планомірні дослідження з наступними науковими публікаціями проводилися лише в окремих із них. Перша отримана інформація була відображена спочатку в матеріалах звітів Черкаської Лісостепової археологічної експедиції (ЧЛАЕ) [4]. Пізніше ж результати друкувалися В. Ластовським, котрий разом з Л. Сиволап вивчав печерний комплекс Ірдинського Виноградського монастиря [9, 226-227; 14, 102-108], відомий завдяки першій публікації ще XIX ст. графа О. Бобринського. Одночасно Л. Сиволап, О. Марченко та О. Пашковський доклали зусиль до виявлення і всебічного вивчення печер Жаботинського монастиря [22, 227-228; 23, 109-115]. У 2000 р. О. Марченко спробував узагальнити існуючу на той час інформацію про монастирські печери на Черкащині [24, 12-19].

Не можна оминати й питання про персоніфіковане чернецтво православних монастирів. Їх діяльність також неодноразово висвітлювалася в сучасній історіографії. Досить неординарний погляд був висловлений В. Ластовським на період чернецтва у біографії гетьмана Ю. Хмельницького [13, 64-75]. До речі, детальному аналізу в історичній науці ця частина його життя ще не піддавалася (в основному повторювалися загальновідомі факти). В даній же публікації автор намагався з'ясувати реальність існуючих версій про місце постриження гетьмана, причину прийняття ним чернецького імені Гедеон, загадку його архимандритства (без монастиря) та обставини його арешту і роль у цьому керівництві Успенського Ірдинського монастиря. Приділяв увагу В. Ластовський і біографіям інших представників чернецтва, висловлював деякі нові ідеї щодо їх життя і діяльності. Зокрема, у 2001 р. він висловив думку щодо можливого авторства єпископа Переяславського і Бориспільського Гервасія (Лінцевського) стосовно надгробної віршованої промови з приводу смерті мліївського титара Данила Кушніра у 1766 р. [11, 118].

Слід відзначити ще й неодноразову спробу розглянути життя та діяльність святого Макарія Токаревського, смерть якого пов'язана зі зруйнуванням турецько-татарським військом Успенського Канівського собору у 1678 р. Майже 250 років мощі цього святого зберігалися у Переяславі, а з 1942 р. знаходяться в Черкасах. Наприклад, у 2007 р. йому була присвячена публікація Ю. Авраменка [1, 122-125]. До його образу зверталися також Т. Богуш та Н.Ткаченко у 2010 р., досліджуючи іконографічні зображення в зібранні Національного заповідника "Переяслав" [2, 26-31]. Автори констатували, що "зображення св. Макарія не належать до широко поширених у домашньому народному олтарі" і висловили надію, що в майбутньому його ікони будуть досліджені ще більш детально.

Отже, сучасна історіографія має значний доробок у сфері вивчення історії православних монастирів та чернецтва Черкащини. Провідна роль у цьому процесі належить місцевим вченим та ентузіастам. Проте на сьогодні ще існує комплексного дослідження в цьому напрямі, як, наприклад, щодо монастирів Волині чи Криму.

Література

1. Авраменко Ю. Український святий преподобномученик Макарій, архимандрит Овруцький, ігумен Канівський, Переяславський чудотворець, в давньому і сучасному житті Переяславщини /Авраменко Ю. // Православ'я – наука – суспільство: питання взаємодії. – К., 2007. – С. 122-125.
2. Богуш Т. Іконографічні зображення переяславських святих Єфрема та Макарія /Богуш Т., Ткаченко Н. // Переяславіка. – Вип. 4(6). – 2010. – С. 26-31.
3. Вечерський В. Українські монастирі /Вечерський В. – К., 2008.
4. Григорьев В. П. Отчет о раскопках и разведках Черкасской Лесостепной археологической экспедиции в 1988 г. /Григорьев В. П., Сиволап М. П. // Науковий архів Інституту археології НАН України, 1989.
5. Крижанівський О. П. Церква у соціально-економічному розвитку Правобережної України (XVIII – перша половина XIX ст.) /Крижанівський О. П. – К., 1991.
6. Кривенко С. До історії відносин радянських установ та православної церкви. Черкащина. 1944-1965 рр. /Кривенко С. // Родовід. – 1996. – Число 1. – С. 31-56.
7. Лавріненко Н. П. Православні монастирі Південної Київщини (соціально-економічна діяльність). 1793-1917 рр. /Лавріненко Н. П. – Черкаси, 2009. – 216 с.
8. Лавріненко Н. Гетьманський Пустинно-Миколаївський Медведівський монастир /Лавріненко Н., Кукса Н., Сиволап М. – Черкаси, 2012.
9. Ластовський В.В. Печерний комплекс Виноградського монастиря на Черкащині /Ластовський В.В., Сиволап Л.Г. // М-ли VI Міжнар. археолог. конф-ції студентів і молодих вчених. – К., 1996. – С. 226-227.
10. Ластовський В. В. Трахтемирівський та Канівський монастирі у XVIII ст. / Ластовський В.В. // Пам'ять століть. – 1997. – №6.
11. Ластовський В. В. Слово над гробом Данила Кушніра (1766 р.) /Ластовський В.В. // Київська старовина. – 2001. – №6.
12. Ластовський В. В. Шлях до реалізації релігійної свободи. Пінська конгрегація 1791 р. /Ластовський В.В. // Пам'ять століть. – 2002. – №4. – С. 55-58.
13. Ластовський В. Чернецтво Юрія Хмельницького /Ластовський В.В. // Генеза. – 2006. – №1. – С. 64-75.

14. Ластовський В. В. Печери Успенського Виноградського (Ірдинського) монастиря /Ластовський В. В. // Лаврський альманах. – Вип. 23. – К., 2010. – С. 102-108.
15. Лихач Л. Символіко-ритуальна функція "богів" /Лихач Л., Корнієнко М. // Родовід. – 1993. – Число 5.
16. Мариновський Ю. Мотронинський Троїцький монастир /Мариновський Ю. – Черкаси, 1990. – 60 с.
17. Мариновський Ю. Куполи над Тясмином /Мариновський Ю. // Людина і світ. – 1994. – №2. – С. 8-12.
18. Мариновський Ю.Ю. Документальні свідчення про останні роки монастирів на Черкащині: 20-ті роки ХХ ст. /Мариновський Ю. // Український археографічний щорічник. – Вип. 2. – К., 1993. – С. 68-91.
19. Мариновський Ю. Черкаська минувшина. – Кн.1. Православні монастирі на терені сучасної Черкаської області до 1917 року /Мариновський Ю. – Черкаси, 1997. – 208 с.
20. Мариновський Ю. Черкаська минувшина-2001. Документи і матеріали з історії Черкащини /Мариновський Ю. – Черкаси, 2001. – 216 с.
21. Мариновський Ю. Черкаська минувшина. – Кн.2.- Православні монастирі на терені сучасної Черкаської області після 1917 року /Мариновський Ю. – Черкаси, 2002. – 480 с.
22. Марченко О. В. Культіві печери Жаботинського Онуфріївського монастиря /Марченко О.В., Сиволап Л.Г. // М-ли VI Міжнар. археолог. конф-ції студентів і молодих вчених. – К., 1996. – С. 227-228.
23. Марченко О. В. Спелеоархеологічний комплекс Жаботинського Онуфріївського монастиря /Марченко О.В., Пашковський О.А. // Лаврський альманах. – Вип. 23. – К., 2010. – С. 109-115.
24. Марченко О. В. Підземні споруди Черкащини /Марченко О. В. // Яковлівські читання. – Черкаси, 2000. – С. 12-19.
25. Присяжнюк В. По той бік Славутича... Суспільно-правовий статус православних монастирів на Правобережній Україні у XVIII ст. /Присяжнюк В. // Старожитності. – 1993. – Число 2. – С. 12-13.
26. Присяжнюк В. Суспільно-правове становище православних монастирів на Правобережжі у XVIII сторіччі /Присяжнюк В. // Родовід. – 1993. – Число 5. – С. 79-82.
27. Слюнькова І. Н. Проект уничтожения греко-российского вероисповедания, представленный в 1717 г. государственным чином Речи Посполитой иезуитом С. Жебровским /Слюнькова І. Н. // Вестник церковной истории. – 2007. – №3. – С. 186-195.
28. Степенькіна П. Я. До питання становлення Української Церкви /Степенькіна П. Я. // Корсунський часопис. – Число 6. – Корсунь-Шевченківський, 1997. – С. 46-51.

References

1. Avramenko Yu. Ukrainskyi sviatyi prepodobnomuchenyk Makarii, arhimandryt Ovrutskyi, ihumen Kanivskyi, Pereiaslavskyi chudotvorets, v davnomu i suchasnomu zhytti Pereiaslavshchyny /Avramenko Yu. // Pravoslavia – nauka – suspilstvo: pytannia vzaiemodii. – K., 2007. – S. 122-125.
2. Bohush T. Ikonohrafichni zobrazhennia pereiaslavskykh sviatykh Yefrema ta Makarii /Bohush T., Tkachenko N. // Pereiaslavika. – Vyp. 4(6). – 2010. – S. 26-31.
3. Vecherskyi V. Ukrainski monastyri /Vecherskyi V. – K., 2008.
4. Grigoryev V. P. Otchet o raskopkakh i razvedkakh Cherkasskoy Lesostepnoy arkheologicheskoy ekspeditsii v 1988 g. /Grigoryev V. P., Sivolap M. P. // Naukoviy arkhiv Institutu arkheologii NAN Ukraïni, 1989.
5. Kryzhanivskiy O. P. Tserkva u sotsialno-ekonomichnomu rozvytku Pravoberezhnoi Ukrainy (KhVIII – persha polovyna KhIX st.) /Kryzhanivskiy O. P. – K., 1991.
6. Kryvenko S. Do istorii vidnosyn radianskykh ustanov ta pravoslavnoi tserkvy. Cherkashchyna. 1944-1965 rr. /Kryvenko S. // Rodovid. – 1996. – Chyslo 1. – S. 31-56.
7. Lavrinenko N. P. Pravoslavni monastyri Pivdennoi Kyivshchyny (sotsialno-ekonomichna dialnist). 1793-1917 rr. /Lavrinenko N. P. – Cherkasy, 2009. – 216 s.
8. Lavrinenko N. Hetmanskyi Pustynno-Mykolaivskiy Medvedivskiy monastyr /Lavrinenko N., Kuksa N., Syvolap M. – Cherkasy, 2012.
9. Lastovskyi V.V. Pechernyi kompleks Vynohradskoho monastyria na Cherkashchyni /Lastovskyi V.V., Syvolap L.H. // M-ly VI Mizhnar. arkheoloh. konf-tsii studentiv i molodykh vchenykh. – K., 1996. – S. 226-227.
10. Lastovskyi V. V. Trakhtemyrivskiy ta Kanivskiy monastyri u KhVIII st. / Lastovskyi V.V. // Pamiat stolit. – 1997. – № 6.
11. Lastovskyi V. V. Slovo nad hrobom Danyla Kushnira (1766 r.) /Lastovskyi V.V. // Kyivska starovyna. – 2001. – № 6.
12. Lastovskyi V. V. Shliakh do realizatsii relihiinoi svobody. Pinska konhrehatsiia 1791 r. /Lastovskyi V.V. // Pamiat stolit. – 2002. – № 4. – S. 55-58.
13. Lastovskyi V. Chernetstvo Yurii Khmelnytskoho /Lastovskyi V.V. // Heneza. – 2006. – №1. – S. 64-75.
14. Lastovskyi V. V. Pechery Uspenskoho Vynohradskoho (Irdynskoho) monastyria /Lastovskyi V. V. // Lavrskiy almanakh. – Vyp. 23. – K., 2010. – S. 102-108.
15. Lykhach L. Symvoliko-rytualna funktsiia "bohiv" /Lykhach L., Korniienko M. // Rodovid. – 1993. – Chyslo 5.
16. Marynovskiy Yu. Motronynskiy Troitskiy monastyr /Marynovskiy Yu. – Cherkasy, 1990. – 60 s.
17. Marynovskiy Yu. Kupoly nad Tiasmynom /Marynovskiy Yu. // Liudyna i svit. – 1994. – № 2. – S. 8-12.
18. Marynovskiy Yu.Yu. Dokumentalni svidchennia pro ostanni roky monastyriv na Cherkashchyni: 20-ti roky KhKh st. /Marynovskiy Yu. // Ukrainskiy arkheohrafichniy shchorichnyk. – Vyp. 2. – K., 1993. – S. 68-91.
19. Marynovskiy Yu. Cherkaska mynuvshyna. – Kn.1. Pravoslavni monastyri na tereni suchasnoi Cherkaskoi oblasti do 1917 roku /Marynovskiy Yu. – Cherkasy, 1997. – 208 s.
20. Marynovskiy Yu. Cherkaska mynuvshyna-2001. Dokumenty i materialy z istorii Cherkashchyny /Marynovskiy Yu. – Cherkasy, 2001. – 216 s.
21. Marynovskiy Yu. Cherkaska mynuvshyna. – Kn.2.- Pravoslavni monastyri na tereni suchasnoi Cherkaskoi oblasti pislia 1917 roku /Marynovskiy Yu. – Cherkasy, 2002. – 480 s.
22. Marchenko O. V. Kultovi pechery Zhabotynskoho Onufriivskoho monastyria /Marchenko O.V., Syvolap L.H. // M-ly VI Mizhnar. arkheoloh. konf-tsii studentiv i molodykh vchenykh. – K., 1996. – S. 227-228.

23. Marchenko O. V. Speleoarkheolohichniy kompleks Zhabotynskoho Onufriivskoho monastyr /Marchenko O.V., Pashkovskiy O.A. // Lavrskiy almanakh. – Vyp. 23. – K., 2010. – S. 109-115.
24. Marchenko O. V. Pidzemni sporudy Cherkashchyny /Marchenko O. V. // Yakovlivski chytannia. – Cherkasy, 2000. – S. 12-19.
25. Prysiazhniuk V. Po toi bik Slavutycha... Suspilno-pravovyi status pravoslavnykh monastyriv na Pravoberezhnii Ukraini u KhVIII st. /Prysiashniuk V. // Starozhytnosti. – 1993. – Chyslo 2. – S. 12-13.
26. Prysiazhniuk V. Suspilno-pravove stanovyshche pravoslavnykh monastyriv na Pravoberezhzhi u KhVIII storichchi /Prysiashniuk V. // Rodovid. – 1993. – Chyslo 5. – S. 79-82.
27. Slyunkova I. N. Proyekt unichtozheniya greko-rossiyskogo veroispovedaniya, predstavlenyy v 1717 g. gosudarstvennym chinam Rechi Pospolitoj iyezuitom S. Zhebrovskim /Slyunkova I. N. // Vestnik tserkovnoy istorii. – 2007. – № 3. – S. 186-195.
28. Stepenkina P. Ya. Do pytannia stanovlennia Ukrainskoi Tserkvy /Stepenkina P. Ya. // Korsunskiy chasopys. – Chyslo 6. – Korsun-Shevchenkivskiy, 1997. – S. 46-51.

Ластовская О. Л. Современная историография вопросов исследования православных монастырей и монашества Черкасского региона

Анализируется развитие и состояние историографии вопросы исследования истории православных монастырей и монашества в Черкасской обл. Исследуются основные тенденции и направления научных работ. Акцентируется внимание на наиболее актуальных проблемах, которые освещаются современной наукой.

Ключевые слова: историография, монастыри, Черкасская обл., монашество, пещеры, Православная церковь, историк, исследования.

Lastovska O. Modern historiography Orthodox monasteries and monks Cherkasy region

We analyze the development and state of the historiography of the history of research on the issue of Orthodox monasteries and monks in Cherkasy. Study the trends and directions of scientific work. Attention is focused on the most pressing issues that are covered by modern science.

Regional history is an integral part of the history of Ukraine. Business History of the Orthodox Church in Ukraine is as projected in local history, as in all-or Eastern European. However, coverage of these processes in the context of historiographic almost non-existent, especially with regard to the development of Ukrainian history in the late XX – early XXI century. In this sense, it is important to pay attention to regional historical science, in particular his views on Orthodox monasteries and monks of Cherkasy region.

First of all, it should be noted the uniqueness of Cherkasy region. This peculiarity slightly affects the understanding of modern historiography on the situation in the region. The area was founded in 1954 (under the Decree of the Presidium of the Supreme Soviet of 7 January and 12 February) as a sign commemorating the 300th anniversary of the "reunification" of Ukraine with Russia.

Modern scientific research into the history of monasteries Cherkasy region actually began in the late 1980's due to the enthusiasm of local ethnographer J. Marynovskoho. By this time, some publications have appeared in the XIX – early XX century. and single – in the Soviet period. Originally published his pamphlet on the history of the famous explosion Koliivschyny in 1768 Motronynskoho Trinity Monastery, an article about Nicholas Medvedivka monastery. He later became known for publishing a number of documents relating primarily economic and social ties monasteries of the local population.

Influenced publications Yu Marynovskoho there work and other researchers, including V. Lastovskogo, L. Stepanov, A. Pashkovskiy. Between them there was cooperation in identifying materials and publications (her butt is pretty extensive publications on the process of elimination of monasteries in Cherkasy region in 1920, although the title listed only the name Yu Marynovskoho , and the names of other researchers noted in the notes). Later, each of the researchers concentrated their attention on a particular monastery.

Was in the focus of local scientists and other monasteries. Thus, S. Kryvenko , an employee of the State Archives of Cherkasy region paid much attention to the history of the Church in Cherkassy region during the Soviet period , in particular the activities of monasteries in the 1940 's and 60 's. Many times historians have turned to history and famous Trahtemyrivskiyh Kanev and monasteries, which are often associated with the history of the Ukrainian Cossacks, so it is even called "Cossack" (although it is rather a tribute to a certain vogue than actual status). Some attention paid to the monastery Onufriivskiy Korsun director Korsun-Shevchenko State Historical and Cultural Reserve P. Stepenkina.

It should be noted that after O. Kryzhanivskiy -known work on the socio -economic situation of religious structures on the Right Bank Ukraine (1991) study of participation monasteries in socio-political and socio-economic relations started or specified in relation to eighteenth – nineteenth century.

The most thorough study of the history of the closure of monasteries in Cherkasy the publication Yu Marynovskoho back in 1993 on the basis of unpublished materials of the State Archives of Cherkasy region.

Since the late 1980s began trying reassessment of information and finding explanations for facts that do not fit into the general scheme of Ukrainian-Polish interfaith relations. In 1990 the transitional phase transformation of scientific approaches have characterized the imitation of Soviet ideology. The well-known Ukrainian researcher OP Kryzhanovsky in 1991 emphasized the negative role of Polish historiography in matters of coverage of the history of the church on the Right Bank Ukraine, while idealizing the activities of Catholic-Uniate clergy. Historians have repeatedly is observed that the life of monasteries Polish factor could influence and very positive. Although this idea was not considered in detail, but it has the right to life, as evidence suggests just the revival of Orthodox monasteries in Right-Bank Ukraine (now under the authority of the Commonwealth) after the conclusion of the contract Prut, especially in the 1730-40s.

However, the emergence of new information and rethinking the past is very slow going in the scientific community, especially Ukrainian. At the same s modern historical thought until this question almost no discussion. Business monasteries Cherkasy region repeatedly linked and cultural processes in the region. The researchers pointed to the close relationship with the Orthodox monasteries population based on the worship of the miraculous icon.